

Zásady výživy králikov v drobnochovoch

V minulosti sa chov králikov realizoval len v extenzívnej forme popri chove iných druhov hospodárskych zvierat. Králiky sa voľne pohybovali v chovných priestoroch ostatných domácich zvierat a živili sa zvyškami ich potravy a podstielkou. Chov králikov, ako samostatná činnosť, sa začal formovať na prelome devätnásteho a dvadsiateho storočia, kedy vznikla prvá drobnochovateľská organizácia v Holíči.

So vznikom drobnochovov sa začali formovať základy správneho chovu a výživy ako dôsledok vzdelávacej činnosti chovateľov. Úžitkové králikárstvo začína ustupovať a do popredia sa dostáva záujmový a športový chov králikov spojený s intenzívnou šľachtiteľskou prácou. Šľachtenie sa začalo uberať dvoma smermi. Na jednej strane je to šľachtenie plemien s vysokou úžitkovosťou (dobrá zmasilosť, plodnosť, veľký telesný rámec), ktoré sa začali chovať intenzívnym spôsobom v úžitkových chovoch a na strane druhej vytváranie veľkej variability exteriérov atraktívnych jedincov chovaných drobnochovateľmi pre potešenie a na výstavy. Odlišné smerovanie chovu zo sebou prináša aj odlišné nároky na chovateľské prostredie a výživu. Výživa mäsových hybridov v intenzívnych podmienkach je prakticky monodiéta vo forme granúl, presne vybilancovaná pre potreby daného úžitkového typu, naopak malý počet jedincov v drobnochovoch umožňuje podávať králikom pestrú stravu bohatú na vlákninu, vitamíny a minerálne látky v natívnej forme. Nízky dopyt spotrebiteľov po králičom mäse spôsobil, že intenzívne spôsoby chovu pomaly zanikajú a hlavnú produkciu králičieho mäsa realizujú drobnochovatelia. Chovajú úžitkové typy králikov (nie však vysoko produkčné hybridy), ktoré sa výborne prispôbujú premenlivým podmienkam chovu vo vonkajších králikárňach.

Králik je typický bylinožravec. Dĺžka tráviacej sústavy je 12,5-13 násobne väčšia ako dĺžka tela. Vďaka nehostinným podmienkam, z ktorých králik pochádza sa u neho vyvinul mechanizmus na efektívne využitie vlákniny zvaný cekotrofia. Pri trávení sa časť natrávanej potravy dostáva do slepého čreva, kde dochádza k mikrobiálnemu štiepeniu celulózy. Následne sa trávenina dostáva do konečníka. Králik si tieto zvyšky potravy obohatené o mikrobiálne bielkoviny vyberá z konečníka a požíra ich. Exkrementy cekotrofného procesu sa nazývajú aj mäkké bobky a v prevažnej miere sú vylučované v skorých ranných hodinách, preto málokto chovateľ tento spôsob obohacovania krmnej dávky u svojich králikov spozoruje. Cekotrofné exkrementy sa znovu využívajú v tenkom čreve, kde dochádza k resorpcii vitamínov, jednoduchých cukrov, aminokyselín a mastných kyselín. Proces cekotrofie umožňuje využiť až 60% prijatej vlákniny. Potrava chudobná na živiny s vysokým obsahom vlákniny je pre väčšinu druhov zvierat zle stráviteľná a veľmi málo využiteľná. Králik vďaka vyššie spomínanému špecifickému spôsobu trávenia dokáže z tohto krmiva vyťažiť maximum. Vzhľadom na komplikovaný proces trávenia je králik náchylný na znehodnotené a nekvalitné krmivo. Na zlepšenie tráviacich procesov a využitie živín sa odporúča kombinovať probiotické prípravky obsahujúce laktobacily a enterokoky (Propoul plv., Protexin Professional), ktoré po osídlení tráviaceho traktu napomáhajú vstrebaniu živín a bránia uplatneniu škodlivých baktérií v črevách, s okysľovadlami a enzymatickými prípravkami (Citroenzymix), ktoré napomáhajú tráveniu a zabraňujú zdutiu králikov. Vlákna je pre králika životne nevyhnutná živina, bez ktorej nie je schopný správne tráviť

prijímané krmivo. V krmivách je jej obsah 12-25% pričom optimálny podiel vlákniny je 14-16%. Optimálne množstvá živín je možné dosiahnuť len pri skrmovaní priemyselne vyrábaných krmných zmesí, avšak pri dostatočne pestrej strave nie je s kŕmením králikov v drobnochovoch žiadny problém. Základ kŕmnej dávky tvorí seno. Králik ho konzumuje počas celého dňa v malých dávkach a ak ho chovatelia používajú aj ako stelivo treba im nastieľať čisté aspoň raz za 24 hodín. Ďalšie komponenty sú šťavnaté a zelené krmivá pozostávajúce z rôznych druhov zeleniny, ovocia, tráv, ďateliny, lucerny a zvyškov po zbere zeleniny. Vhodnými krmivami je púpava, skorocel, nártžník, myšička a rôzne druhy tráv. Ďatelinu a lucernu predkladajte králikom v menšom množstve. Na spestrenie sú výborné všetky druhy zeleniny a ovocia predovšetkým jablká a červený melón aj so šupkou. Nikdy nedávajte králikom kôstkovice a nezrelé či nahnité ovocie. Vysoko výživným krmivom je pre králika jadrové krmivo. Jednotlivé komponenty môžeme rozdeliť do dvoch základných skupín, na energetické a bielkovinové. Jadrové krmivá musia byť skombinované tak, aby pokrývali dennú potrebu živín a aby súčasne nebol prebytok z jednej kategórie krmív, čo by viedlo k metabolickým poruchám z dôsledku nevybilancovania kŕmnej dávky. Medzi energetické krmivá patrí kukurica, pšenica, jačmeň a melasa. Bielkovinové krmivá sú bôby, hrach, lupina, ľan a slnečnica. Zrniny je vhodné podávať najmä v období reprodukcie a v zimných mesiacoch. Môžu sa skrmovať ako doplnok objemových krmív počas celého roka, maximálne však 10g na 1 kg živej hmotnosti. Najlepšie jadrové krmivá sú ovos, pšenica a jačmeň. Ovos je výborným stimulátorom ruje a plodnosti tak u samcov ako aj u samíc.

Celkové požiadavky králikov na jednotlivé živiny sa menia v závislosti od ročného obdobia a fyziologickej fázy života (gravidita, odchov mláďat ...). Najdôležitejšou stavebnou látkou sú bielkoviny a ich potreba v celkovej kŕmnej dávke sa pohybuje okolo 17 %. Druhou nevyhnutnou zložkou krmiva je už vyššie spomínaná vláknina a v neposlednom rade ostávajú ľahko stráviteľné cukry a tuk (2-4%). Doplnok kŕmnych dávok tvoria minerálne a vitamínové premixy (Plastin, Vitaplastin forte). Veľký pozor si chovateľ musí dávať na množstvo a pomer vápnika, fosforu a draslíka. V kŕmnej dávke by mali byť zastúpené nasledovne: Ca 0,4-1,2%, P 0,3-0,7%, K 0,7-0,9%. Pri skrmovaní zelených a šťavnatých krmív väčšinou nie je potrebné dodávať vitamíny v podobe premixov, ale pre istotu je dobré občas králiky podporiť prípravkami obsahujúcimi prevažne vitamíny A, D a E.

Ak sa chovateľ rozhodne králiky kŕmiť kompletnými granulovanými zmesami, mal by sa dôkladne informovať o zložení a kvalite použitých komponentov. Pre zaujímavosť ponúkam odporúčané zloženie kŕmnych zmesí pre králiky:

Komponenty	%
Lucernové úsušky	35-37
Ovos	13-15
Jačmeň	8-9
Pšenica	5
Kukurica	3-4
Repkový extrahovaný šrot	12
Sladový kvet	15

Hrach	2-6
Melasa	3
Vitamínovo – minerálny premix	1

Aj keď sa to na prvý pohľad nezdá, chov králikov nie je jednoduchý. Králik je sám osebe skromný a prispôsobivý obyvateľ chovateľských zariadení, ale problémy nastávajú spravidla kvôli nebezpečným infekčným nákazám ako je myxomatóza a mor králikov. Ďalším úskalím v chove býva nesprávna výživa v dôsledku nevedomosti alebo dezinformácie chovateľa o potrebách živín a základných princípov kŕmenia. U králika platí pravidlo, že menej je niekedy viac a prekrmovanie zvierat jadrovými krmivami pri nedostatku sena a zeleného krmiva môže mať rozsiahle následky na zdravotnom stave, čo následne negatívne ovplyvňuje obranyschopnosť, plodnosť a úžitkovosť králikov. Správna výživa je základný kameň zdravia a kondície, bez čoho nemôže prosperovať žiaden chov zvierat.

Ing. Ľudmila Pospíšilová
VETSERVIS s.r.o., Kalvária 3, 94901 Nitra
ludmila.pospisilova@vetservis.sk

Použitá literatúra:

E. Horniaková a kol., 2010, Kŕmenie neprežúvavcov, Vydavateľstvo SPU
E.Chmelničná a kol, 2008, Technológia chovu malých hospodárskych zvierat, Vydavateľstvo SPU
<http://www.weblahko.sk/> Kŕmenie.mht